

Interdisciplinary Journal
Registration No. 3341/2010

Vol. No. 20 Nov.-Dec. 2018
ISSN 2277-4858

THE KONKAN GEOGRAPHER

*Interdisciplinary Peer Reviewed
National Level Research Journal*

Half-Yearly



Chief Editor
Dr. R. B. Patil

**KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA
SINDHUDURG - MAHARASHTRA - 416602**



THE KONKAN GEOGRAPHER

Interdisciplinary National Level Research Journal of the
KONKAN GEOGRAPHERS ASSOCIATION OF INDIA

INDEX

Sr. No.	Name of the Research Paper	Author	Page No.
1	Agriculture Tourism Cooperation and Sustainable Development	Dr. Niladri Dash	1-3
2	Environment and Agriculture	Dr. H. M. Pednekar	4-5
3	Population And Sustainable Development:Our Obligations Towards Posterity	Dr. Abhay M. Patil Prasanna B. Joshi	6-9
4	Rural Based Eco Tourism - Alternatives for livelihood in a Rural Setting: (Case study of - Sanguem TalukaVerlem Village)	Dr. Nandkumar Sawant Apurva Gauns Desai Kamini Raikar Sonam Naik	10-14
5	Is Rural Toursim Really Eco-Friendly? With special reference to Watre-Park Toursim	Mrs. Nisha R. Deodhar Dr. S. A. Thakur	15-18
6	A Study of Population Growth in Kolhapur District : A Geographical Analysis	Mr. G. S. Ubale Dr. R. B. Patil	19-21
7	Scope and Concerns of Tourism Development in Digha, West Bengal	Arunima Bhattacharya	22-26
8	Social Transformation in Kolhapur District : A Geographical Study (M.S.)	Mr. Pradip G. Gorambekar Dr. O. V. Shahapurkar	27-29
9	Geographical Study of Educational Facilities in Drought Prone Area of Sangli District	R. R. Salunkhe Dr. S. B. Gaikwad,	30-33
10	Impact of MGNREGS and Women's Participation through Poverty Alleviation in the Panhala Tehsil of Kolhapur District	Mr. SandipTukaramPatil Dr. Savitsmita V. Chawan	34-39
11	Water Resource of Haveri District and Dharma Tributary – A Sustainable Development and Technologycal Management	Dr. Prakash B. Holer	40-47
12	Scenario of Co-operative In India	Dr. D. B. Naik	48-50
13	Ecotourism in Kerala	Ms. Meera Ranjith Dr. Sanjukta Sattar	51-55
14	Concentration of Fertiliser Consumption In Kolhapur District (Maharashtra) : A Spatio-Temporal Analysis	Mr. Tejas Jaykar Dr. S. D. Shinde Dr. S. N. Patil	56-58
15	Sustainable Transport : The Need of Today	Mrs. Pradnya B. Nikam Dr. Shivram A. Thakur	59-61
16	Analysis of the Pattern of Rainfall Erosivity in Suruli River Basin of Cumbam valley using Modified Fournier Index	Annaidasan. K. Narmada. K.	62-66
17	Tourism Management	Prin. Dr. Shirang Mandale Prof. Dr. Shailaja Mandale	67-70
18	Micro level study of Drip Irrigation and Sugarcane Production in Village Chavanwadi of Solapur District	Dr. Arjun H. Nanaware Sou. S. S. Patil	71-75
19	Issues of Land Acquisition in Development of Urban Fringe Areas : A Case Study of Navi Mumbai	Gandharva Pednekar	76-79
20	Cashew Nut Farming of Mouje Adkur Village	Anita Magdum Dr. R. V. Hajare	80-82

21	Route Optimisation of Municipal Solid Waste Management in Belagavi City	Sri. Prasanna B. Joshi Dr. Abhay M. Patil	83-90
22	Social Investments for Social Value Creation	Purushottam V. Bhandare	91-94
23	Women Empowerment by Self Help Groups (Shgs) : A Case Study of Four Villages of Walwa Tehasil, Sangli District (Maharashtra)	Dr. Snehal M. Rajhans	95-100
24	Rural Tourism Development In Sindhudurg District	Prof. Kamlesh R. Kamble	101-102
25	Agricultural Land Use Pattern of Kolhapur District: A Geographical Analysis (2011)	Shri. Bharat Patil Dr. B. S. Jadhav	103-107
26	Demographic Characteristics Of Dange Tribal In-Migrants In Kolhapur City Of South Maharashtra	Prof. Kadam Rajaram Dr. Ashish Jadhav	108-111
27	Spatio-Temporal Study Of Primary Milk Cooperative Societies of Satara District	Mr. P. S. Shende Dr. S. S. Kothawale Dr. S. D. Ingale	112-118
28	A review of Sustainable Development in India	Anil Yadav Kartik Arora	119-121
29	MCH Services In Mysore District : A Spatio-Temporal Analysis	Miss. Rajeshwari Dr. B. N. Shivalingappa	122-126
30	Sex Ratio in Yavatmal District (Maharashtra State)	Dr. Jyostana M Shivankar	127-129
31	Dependency Ratio in Amravati District of Maharashtra State	Dr. Vishal S. Moon	130-132
32	Agriculture And Five Year Plans In India	Dr. Abasaheb D. Jadhav	133-136
33	Agro Tourism- Sustainability In Agricultural Sector - A Case Study of Agro-Eco Tourism "Tarapa"	Prof. Ravindra Deodhar Dr. S. A. Thakur	137-141
34	Farmers' Suicides in Karnataka : The Spatial-Temporal Analysis	Mr. Sawant Sushant Anil Dr. Shivananda Chinnappanavar	142-146
35	Potential of Water tourism in India	R. G. Jadhav S. R. Kumbhar	147-152
36	Remote Sensing Application in Agricultural Development	Dr. Rathod Balu Laxman Ms. Rathod Ranjana H. Mr. Auti S. Karnasaheb	153-155
37	मालवा-निमाड क्षेत्र (म.प्र.) में सोयाबीन की खेती पर जलवायु का प्रभाव खरगोन जिले के विशेष सन्दर्भ में सन् 2008-2018	डॉ. आर. आर. आर्य	156-162
38	झारखंड में भूमि के उपयोग का बदलता स्वरूप: एक भौगोलिक अध्ययन	डॉ. जगदीश कुमार महतो	163-167
39	रत्नागिरी जिल्ह्यातील नागरीकरण आणि शहरातील लोकसंख्या परिवर्तनाचा अभ्यास	प्रा. आर. डी. कांवळे प्रा. डॉ. आर. वी. पाटील	168-171
40	भारतीय कृषी विकास योजनांचा आढावा	प्रा. सुकुमार दत्ता पाटील	172-176
41	मालवण तालुक्यातील किनारपट्टीय पर्यटन स्थळांचा भौगोलिक अभ्यास	प्रा. एस. एम. बुवा	177-191
42	शाश्वत शेतीची नितांत गरज	डॉ. आर. एन. काटकर डॉ. एम. आर. खेत	192-197
43	कोल्हापूर जिल्ह्यातील तालुकानिहाय पिकसंयोग सन-2010-2015	श्री. दिपक हुजरे प्रा. आर. एस. कदम	198-200
44	साखळी बंधान्यामुळे कृषी भूमीउपयोजनात झालेला बदल: एक भौगोलिक अभ्यास	डॉ. व्ही. पी. गायकवाड प्रा. एस. पी. दिवटे डॉ. एस. डी. इंगळे	201-205
45	दोडामार्ग तालुक्यातील वनसंपदेचा अभ्यास	प्रा. डॉ. पी. डी. गाथाडे	206-218
46	सामूहिक स्वयंचलित ठिबकसिंचन काळाची गरज : मौजे कारभारवाडी ता. करवीर गावचा वीज व पाणी बचतदृष्ट्या सुक्ष्म अभ्यास	पा. डॉ. एन. एम. पाटील	219-225
47	साहसी खेळ व पर्यटनाच्या संधी - आंबोली सिंधुदुर्ग	अभिजीत वाडीकर संदिपराज औताडे	226-229



भारतीय कृषी विकास योजनांचा आढावा

प्रा. सुकुमार दत्ता पाटील

डॉ. सी. डी. देशमुख वाणिज्य व सौ. के. जी. ताम्हाणे कला महाविद्यालय रोहा रायगड

गोषवारा :-

भारतीय अर्थव्यवस्थेत शेतीचे महत्त्व अनन्यसाधारण आहे. १९५१ पासून भारताने आर्थिक नियोजनाचा स्विकार केला त्यानंतर भारतीय अर्थव्यवस्थेत अनेक रचनात्मक बदल झाले. परंतु तरीही अनेक बाबतीत अद्यापही भारतीय अर्थ व्यवस्थेत शेतीव्यवसायाचे महत्त्व टिकून आहे. असे असले तरी भारतीय शेतीच्या प्रतिहेक्टरी उत्पादकतेचा विचार केल्यास जगातील विकसित देशांच्या शेती व्यवसायाच्या तुलनेत भारतीय शेतीची उत्पादकता कमी असल्याचे चित्र आपल्याला दिसते. तसेच भारतीय शेती व्यवसायात आधुनिकतेचा अभाव आहे. उलट भारतीय शेती ही परंपरागत पद्धतीने केले जाते. त्याचबरोबर भारतातील बहुतेक शेती ही पावसावर अवलंबून आहे. तेथे जलसिंचन योजना किंवा बारमाही पाणीपुरवठ्याच्या सुविधा फार कमी प्रमाणावर उपलब्ध आहेत परिणामी भारतीय शेती व्यवसायाची उत्पादकता ही विकसित देशातील शेतीच्या उत्पादकतेच्या तुलनेत कमी आहे त्यामुळे भारतीय शेती ही विदेशातील शेतीशी स्पर्धा करू शकत नाही. ही सर्व परिस्थिती सुधारण्यासाठी आणि भारतीय शेतीची दर हेक्टरी उत्पादकता वाढविण्यासाठी पंचवार्षिक योजना काळात भारत सरकारने भारतीय शेतीच्या विकासाकरिता अनेक योजना राबविल्या त्यांचा थोडक्यात आढावा सदर शोधनिबंधात घेण्यात आला आहे.

प्रास्ताविक :-

कोणत्याही देशाच्या आर्थिक विकासात शेती व्यवसायाचे महत्त्व हे अनन्यसाधारण आहे. विशेषतः प्रत्येक देशात असणा-या लोकसंख्येला अन्नधान्याचा पुरवठा करण्याचे सर्वात महत्वाचे कार्य हे शेती व्यवसायाचे आहे. परंतु भारतीय शेतीचे मात्र भारतीय अर्थव्यवस्थेच्या संदर्भात वेगळेच महत्त्व आहे. कारण भारत हा कृषीप्रधान देश आहे. शेती हा भारतीय अर्थव्यवस्थेचा कणा आहे. असे असले तरी विकसित देशांच्या तुलनेत भारतीय शेतीची उत्पादकता ही कमी आहे. उदा. १९२० साली भारतात गव्हाचे दर हेक्टरी उत्पादन हे २१२० किलो असताना इंग्लंडमध्ये ते ६९१० किलो होते. धानाचे उत्पादन दर हेक्टरी २६९० किलो असताना जपानमध्ये ते ६३३० किलो इतके होते. इतर पिकांच्या बाबतीतही भारतीय शेतीची अशीच अवस्था आहे.

आपण या गोष्टीची मात्र जाणीव ठेवायला हवी की, आर्थिक नियोजनाच्या काळात भारतीय शेतीची उत्पादकता सातत्याने वाढत आहे. परंतु असे असले तरी भारतीय शेतीची उत्पादकता ही विकसित देशातील शेती उत्पादकतेपेक्षा निश्चितच कमी आहे.

इतर देशांच्या तुलनेत भारतातील महत्वाच्या पिकांची उत्पादकता ही पूढीलप्रमाणे आहे. सदरची आकडेवारी ही १९९० मधील आहे.